

Центърът за оценка на риска по хранителната верига в служба на потребителите и контролните органи по безопасност на храните

Янко Иванов, Бойко Ликов, Георги Георгиев, Илиян Костов
Център за оценка на риска по хранителната верига

Център за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ)

- ЦОРХВ бе създаден през 2011г., като структурно звено към БАБХ и като част от мрежата организации, работещи в области от компетентността на EFSA, съгласно чл. 36, параграфи 1 и 2 от Регламент (ЕО) № 178/2002;
- Преди една година със закон Центърът беше обособен, като самостоятелен независим орган, на който са вменени задълженията да прави преглед на научните достижения и факти, да извършва оценка на риска по хранителната верига и да предоставя тази информация с изводи и препоръки на съответните органи в държавата, които взимат решения според компетентността и правомощията си.
- Отделянето на ЦОРХВ от БАБХ през 2016г., беше стъпка във вярната посока и в точния момент. Така бе постигнато разделянето на оценката от управлението на риска.

Понастоящем дейността на ЦОРХВ е съсредоточена в няколко направления:

- Безопасност на храните и фуражите;
- Опазване здравето на хората, животните, растенията, околната среда и биоразнообразието, защита и хуманно отношение към животните;
- Оценка на продукти за растителна защита, активни вещества, антидоти и синергисти съгласно Регламент (ЕО) № 1107/2009 и Закона за растителна защита в следните направления:
  - оценка на продуктите за растителна защита относно разрешаването на пускането им на пазара;
  - оценка на активни вещества за одобрение и подновяване на одобрението, съгласно Регламент (ЕО) № 1107/2009;

Освен това ЦОРХВ:

- Докладва данните към EFSA по: зоонози, химични замърсители и остатъци от ВМП и ПРЗ в храни и фуражи;
- Извършва оценка на риска от пестицидни остатъци в храни, посредством разработения от EFSA PRIMo модел;
- Член е на научната мрежа на EFSA за оценка на риска за здравето на растенията (Scientific Network for Risk Assessment in Plant Health);
- Член е на мрежата на EFSA за мониторинг на пестицидни остатъци (Network on Pesticide Monitoring);

- Член е на панела по общи стандарти към Европейската организация по растителна защита (EPPO Panel on General Standards). Тя е междуправителствена организация, отговорна за кооперирането в областта на растителната защита в Европа и Средиземноморския регион.
- Участва в работните групи на Постоянния комитет по растенията, животните, храните и фуражите, на Европейския съвет и други международни организации;
  - участва в Съвета за продуктите за растителна защита;
  - взаимодейства с други органи, индустрията и неправителствените организации по въпроси, свързани с дейността;

- За да повишим стандарта на експертните становища ние започнахме процедура за сертифициране по ISO 9001;
- Със своите независими, научно обосновани оценки ЦОРХВ помага, от една страна на потребителите да направят своя информиран избор, а от друга на компетентните контролни органи да оценят ефекта от предприетите мерки за управление на риска по хранителната верига;
- Освен това оценките на риска изготвени от ЦОРХВ създават база за последващи анализи и за преценка на съотношението полза / риск в бъдеще, където и когато е уместно.

- Центърът работи в тясно сътрудничество с голям брой партньори от страната и чужбина (научноизследователски институти, висши учебни заведения, лаборатории, компетентни органи по опазване здравето на хората, животните, растенията, околната среда и биоразнообразието, както и с неправителствени организации);
- В ЦОРХВ е и контактният център на EFSA за България, който е "посланик" между EFSA и националните органи по безопасност на храните, научно-изследователските институти и всички останали заинтересовани страни.

Във фокуса на ЦОРХВ през 2017 бяха:

- Някои трансгранични векторно преносими вирусни инфекции: Заразен нодуларен дерматит; Син език; Западно-нилска треска; Африканска чума по свинете и др.;
- Болести по животните със зоонозен характер и такива с икономическо значение: Инфлуенца по птиците; Антракс; Хепатит Е; Бруцелоза; Кой херпес-вирусна инфекция по шарана и др.;
- Защита и хуманното отношение към животните и по специално:
  - Оценка на риска, свързана с отглеждането на Американска норка в животновъдни обекти на територията на Р. България; и
  - Влиянието върху жизнените показатели и околната среда при употреба на растителен и животински протеин в дажбите на птици, и поенето им с хлорирана вода;

- Здраве на растенията
  - Рак по кестена (*Cryphonectria parasitica*);
  - Опасността от бързо разпространение на *Drosophila suzukii*;
  - Включването на орехоплодните култури в схемата за държавна помощ за компенсиране разходите на земеделските стопани за контрол на вредителите по трайните насаждения през зимния период;
  - Коряди в Природен парк Витоша;
  - Неоникотиноидите за третиране на семена при житни култури;
  - Нови инвазивни вредители за страната (Петнисто-крила дрозфила, Чемширов молец и Галообразуващ ериофиден акар)

- Нападения на ръждивата борова листна оса на територията на Кюстендил и мерките за справяне с проблема;
- Устойчивост на царевичните растения към Западния царевичен коренов червей (*Diabrotica virgifera*);
- Изоксафлутол - хербицид за контролиране здравето на растенията;
- Категоризация на вредителя – Корояд типограф (*Ips tyrographus*) за територията на Европейския съюз (ЕС);
- Оценка на риска на гъбния патоген *Atropellis* spp. (Язви по клоните и ствола на бора) за територията на Европейския съюз;

- Категоризация на вредителя – Корояд типограф (*Ips typographus*) за територията на Европейския съюз (ЕС);
- Оценка на риска на гъбния патоген *Atropellis* spp. (Язви по клоните и ствола на бора) за територията на Европейския съюз;
- Силиций, химичен елемент, който увеличава растителния инунитет;
- Категоризация на неприятеля Ягодов пъпков хоботник (Strawberry bud weevil; Strawberry clipper) – *Anthonomus signatus* за територията Европейския съюз (ЕС);
- Преразглеждане оценката на риска относно потенциалните възможности на пестицида глифозат, като ендокринен нарушител;
- Възможността на *Citrus junos* (Юзу) да бъде гостоприемник на цитрусовия бактериален рак.

ЦОРХВ участва и в промените на някои под законови актове

- Промяна на Наредба 44 от 20 април 2006 г. за ветеринарно-медицинските изисквания към животновъдните обектина МЗХ;
- Промяна на Наредба 16 от 3.02.2006 г. за защита и хуманно отношение при отглеждане и използване на селскостопански животни на МЗХ;
- Частична предварителна оценка на въздействието на проект на наредба за изменение и допълнение на Наредба № 6 на МЗХ от 20 март 2007г., за условията и реда за пасищно отглеждане на свине от източнобалканска порода и нейните кръстоски

Изготвени становища за материали и предмети, влизащи в контакт с храни

- Бисфенол А (ВРА);
- Полиетилен терефталат (РЕТ);
- Активни и интелигентни материали и предмети, предназначени за контакт с храни;
- *Listeria monocytogenes* по повърхността на материали и предмети влизащи в контакт с храни;
- Промяна на БДС 12:2010 в част опаковки (т. 8.1).

Изготвени информации и становища за замърсители в храни

- Информация за здравния риск от прием с храната на:
  - микотоксини и растителни токсини в храни и фуражи (ниваленол, цитринин, алтернария токсин, зеараленон);
  - алкалоиди (алкалоиди на моравото рогче и пиролизидинови алкалоиди)
- Становища за здравния риск от консумация на храни, съдържащи олеамид и фипронил;
- Информация за:
  - здравния риск от наличието на нежелани вещества в храни за кърмачета;
  - пригодността за употреба от кърмачета на преходни храни с определено съдържание на белтъци;
  - разликите в качеството на храни, предлагани в държавите членки на ЕС.

Изготвени информации и становища за биологични опасности в храните

- Развитие на бактерии причиняващи развала при съхранение и транспорт на месо, панел по биологични опасности (BIOHAZ);
- Хранителен взрив, причинен от *E.Coli O 157* в мляно месо в Швеция;
- Риск от *Salmonella* в отделените сокове от нарязаните листа в готови пакетирани салати;
- Ботулизъм тип Е свързан с консумация на рибни продукти в Германия и Испания;
- Кампилобактериоза, свързани с консумация на сурово мляко във Великобритания;
- Предизвикателството *Norovirus*. Хранителни взривове от норовируси в някои държави на ЕС, Нова Зеландия и Канада, свързани с консумация на стриди (декември 2016/януари 2017 г.)

- Анализ на опасностите при някои малки обекти за търговия с храни, в съответствие с техните системите за управление безопасността (BIOHAZ);
- Хранителен взрив, причинен от *Sapovirus* засегнал 650 души в Швеция;
- Рискове за общественото здраве, свързани с вируса на хепатит Е (HEV) от недостатъчно термично обработеното свинско месо е основният източник за заразяване на консуматорите с хепатит Е (HEV) в Европа;
- Хранителни взривове, причинени от нов серовар на *Salmonella* с антигенна формула 11: z41: enz15, установен първоначално в Гърция, засегнал още пет държави членки на ЕС; Случаи на *Salmonella Chester* в шест държави в Европа, свързани с пътуване до Мароко и други държави от Западна Африка;

Доклади на ЦОРХВ относно:

- Проблема с разликите в качеството на храни, предлагани в държавите членки на ЕС;
- Проучване на DG SANTE на Комисията за осигуряване на безопасно и пълноценно хранене в ЕС през 2050 г.;
- Информация на базата на научното становище на EFSA, относно безопасността на ароматизанта "Grillin" CB-200 SF;
- Информация за ръководство на EFSA, публикувано за представяне на досие за оценка безопасността на хранителните ензими;
- Информация относно променените правила за издаване на разрешения за нови храни в ЕС, въведени с Регламент (ЕС) 2015/2283 и приложими от 01.01.2018 г.

Ролята на ЦОРХВ в бъдеще

- С глобалните промени и развитието на науката и технологиите обаче, значението на ЦОРХВ все повече ще нараства, тъй като ще е необходима научна оценка по отношение на рисковете свързани с:
  - промените в климата и екосистемите и промяната на ареала на разпространение на някои векторно преносими болести;
  - замърсяването на околната среда с техногенни замърсители;
  - новите технологии на отглеждане на животни и растения;
  - глобализацията във всички области (икономика, търговия, туризъм);

- новите храни, ваксини, лекарствени препарати за хора и животни, препарати за растителна защита, антимикробната резистентност;
- модифицираните генетични организми (с “редактиран геном”);
- възвръщащите се и нововъзникващите болести и рискове;

Благодаря за вниманието!